

Оглядове досьє щодо захисту прав неповнолітніх у цифровому просторі*

***Анотація.** Оглядове досьє присвячено окремим аспектам захисту «цифрових прав» дитини в Україні, зокрема доступу до інформації, освітніх електронних послуг та цифрових технологій, конфіденційності й захисту персональних даних, свободи вираження поглядів. Акцентовано на праві неповнолітніх на безпеку в Інтернеті. Проаналізовано тенденції розвитку законодавства Європейського Союзу щодо підвищення безпечності онлайн-сервісів для дітей.*

***Ключові слова:** цифрові права дитини, цифровий простір, освітні електронні послуги, цифрові платформи, цифровий контент.*

Вступ

Онлайн-платформи стають дедалі більш доступними для дітей і підлітків, забезпечуючи перевагу від використання великої кількості інформаційних ресурсів для опанування нових освітніх навичок і знань. Соціальні мережі створюють можливості для неповнолітніх висловлювати свої погляди, сприяючи спілкуванню з іншими та розвиваючи соціально-комунікативні здібності й упевненість у собі.

Дизайн і функції онлайн-платформ, послуги, які пропонують постачальники онлайн-платформ для неповнолітніх, можуть створювати ризики для безпеки та нормального розвитку дитини*. Це обумовлює потребу в зусиллях держави у розробці та запровадженні захисних систем вікової перевірки (верифікації) зі збереженням конфіденційності й забезпеченням поваги до прав дитини на приватне життя, а також у посиленні відповідальності цифрових платформ за контент.

Основна частина

Загальні положення. Права дитини у цифровому просторі (цифрові права**) – це загальноприйняте у світовому правовому просторі поняття, що охоплює низку прав дитини: доступ до інформації, інформаційних технологій та освітніх електронних послуг, захист конфіденційності й персональних даних, безпека в інтернеті тощо.

Відповідно до Конвенції про права дитини¹ та Рекомендації СМ/Rec(2018)7 Комітету міністрів Ради Європи² право на життя та розвиток, право бути почутою,

* Відповідно до Закону України «Про охорону дитинства» діти – особи віком до 18 років. У законодавстві України термін «підліток» не застосовується, хоча активно вживається у практичній діяльності. Формально, за даними UNICEF, підлітковим вважається вік з 10 до 19 років. Для цілей цього дослідження термін «діти» вживається узагальнюючим для позначення дітей та підлітків.

** Термін «цифрові права» застосовується не для позначення окремої групи прав дитини, а як категорія, що охоплює особливості реалізації та гарантії захисту прав дитини в Інтернеті. В оглядовому досьє поняття «права дитини у цифровому просторі / середовищі» і «цифрові права» складають синонімічний ряд.

¹ Конвенція про права дитини : ратифікована Постановою Верховної Ради України від 27.02.91 № 789-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

² СМ/Rec(2018)7 - Рекомендація Комітету міністрів державам-членам про принципи дотримання, захисту та реалізації прав дитини в цифровому просторі. URL:

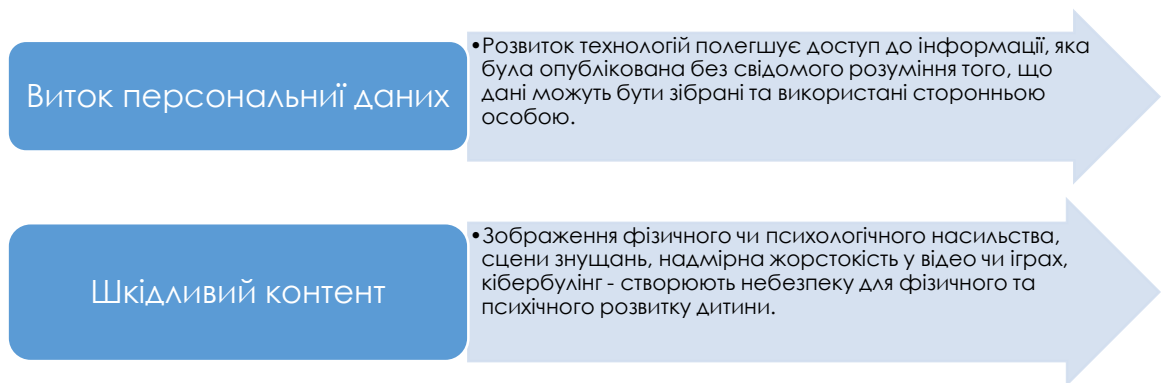
а також принципи недискримінації та пріоритету найкращих інтересів дитини є базисними для формування в сучасному законодавстві вимог до цифрового простору, безпечного за замовчуванням дизайну, прозорих алгоритмів, вікових і контекстних налаштувань, а також залучення дітей до розробки політик стосовно них. Зазначимо, у 2024 році в Україні стартувала платформа #teens_rights, мета якої – покращення діалогу та досягнення домовленостей, що враховують інтереси та потреби як підлітків, так і дорослих³.

У Загальному коментарі № 25 Комітету ООН (2021) щодо прав дітей у цифровому середовищі⁴ містяться рекомендації державам і бізнесу стосовно врахування права дитини в кожному технічному рішенні, оновлення законодавства для захисту дітей від шкідливого контенту, забезпечення цифрової грамотності й гарантування конфіденційності даних.

Європейська Комісія згідно із Законом про цифрові послуги (DSA)⁵ ухвалила Керівні принципи щодо заходів для забезпечення високого рівня конфіденційності, безпеки та захисту неповнолітніх в Інтернеті відповідно до статті 28(4) Регламенту (ЄС) 2022/2065⁶.

Підвищена увага спільноти до цифрових прав дитини обумовлена тим, що неповнолітні вважаються найвразливішою групою користувачів мережі, оскільки когнітивні навички оцінки ризиків у дитини ще тільки формуються.

До основних небезпек слід віднести (Рис. 1):

[https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%220912594880231222%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%220912594880231222%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]})

³ В Україні створили перший гайд із правами підлітків: що в нього додали. URL: <https://shotam.info/v-ukraini-stvoryly-pershyy-hayd-iz-prav-pidlitkiv-shcho-v-noho-dodaly/>

⁴ General comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment. URL: <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-25-2021-childrens-rights-relation>

⁵ Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act) (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj/eng>

⁶ Communication from the Commission – Guidelines on measures to ensure a high level of privacy, safety and security for minors online, pursuant to Article 28(4) of Regulation (EU) 2022/2065. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C_202505519

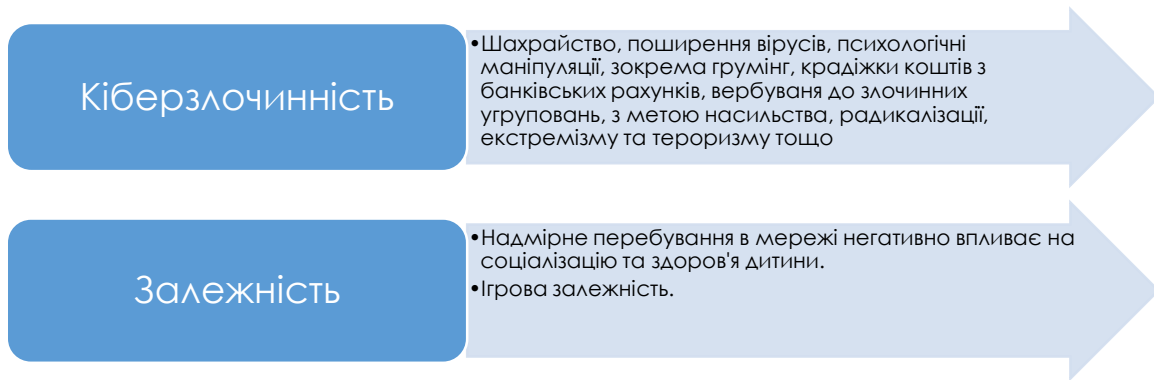

Рис. 1.

Свобода вираження поглядів та розміщення інформації в мережі також має свої обмеження, про які діти повинні знати для запобігання виникненню конфліктів.

Із розвитком цифрових технологій стираються межі цифрового простору, а онлайн-активність дитини замінює фізичну активність і живе спілкування. Це обумовлює доцільність вжиття спеціальних заходів для забезпечення балансу розвитку й захисту прав дитини в цифровому просторі.

Проблеми запровадження, реалізації і захисту цифрових прав дітей становлять предмет досліджень українських та іноземних учених, зокрема щодо: кримінально-правової охорони прав неповнолітніх у цифровому просторі, профілактики впливу інтернет-залежності неповнолітніх, ризиків глобальних інформаційних мереж щодо злочинності неповнолітніх тощо⁷.

Моніторинг використання онлайн-платформ і соціальних мереж дітьми та підлітками в Україні.

Для підлітків соціальні мережі стали основним джерелом отримання інформації, випередивши телебачення та інші традиційні медіа. Мобільний пристрій перетворився на універсальний медіацентр – канал новин, розваг і комунікації одночасно. Більше того, відеоконтент продовжує залишатися головним джерелом інформації⁸. За результатами дослідження, проведеного Dignity Online⁹ щодо статистики використання соціальних мереж неповнолітніми, найпопулярнішими соціальними мережами в Україні є (Рис. 2):

⁷ Забезпечення принципів поваги, захисту та реалізації прав дитини у цифровому середовищі. *Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Дніпро, 2023. С. 349.

⁸ Дослідження медіаспоживання українців. URL: <https://gradus.app/uk/open-reports/research-media-consumption-ukraine/>

⁹ Всеукраїнське дослідження про досвід українських дітей в інтернеті у воєнні часи (2025). URL: <https://dignityonline.in.ua/adult/posibnyky/vseukrainske-doslidzhennia-pro-dosvid-ukrainskykh-ditey-v-interneti-u-voenni-chasy-2025>

Рис. 2.

Діти використовують дедалі більше часу онлайн, перебуваючи у месенджерах та споживаючи цифровий контент (Рис. 3).

Рис. 3.

Вагомим показником у статистичних дослідженнях є тривалість користування Інтернетом підлітками (Рис. 4).

Рис. 4.

Rakuten Viber провів опитування серед більше ніж 30 тис. користувачів із метою з'ясування того, чи обмежують батьки час проведення дітей в Інтернеті (Рис. 5)¹⁰.

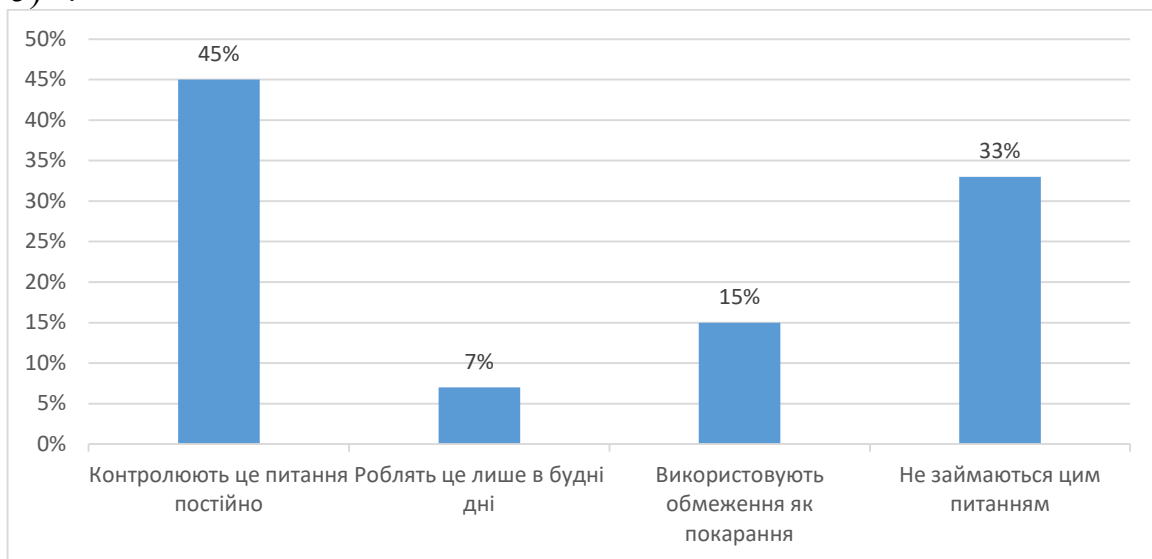

Рис. 5.

Врегулювання прав дітей та підлітків у цифровому просторі. В Україні права неповнолітніх у цифровій сфері базуються на поєднанні загальних прав дитини та спеціальних норм щодо електронних послуг, захисту персональних даних і цифрового контенту.

Водночас окремі нормативні приписи не відповідають принципу правової визначеності. Так, стаття 11 Закону України «Про захист персональних даних» встановлює підстави для обробки даних. За дітей згоду надають їх законні

¹⁰ Переважна більшість українських дітей проводить в інтернеті понад 3 години на день: результати опитування URL: <https://nus.org.ua/2024/12/17/perevazhna-bilshist-ukrayinskyh-ditej-provodyt-v-interneti-ponad-3-godyny-na-den-rezultaty-opytuvannya/>

представники відповідно до Цивільного кодексу України (статті 31 та 308) та Сімейного кодексу України (стаття 154), положення яких є загальними та не враховують особливостей реалізації прав дитини у цифровій сфері, зокрема не визначено мінімального віку дитини, коли участь законних представників є необхідною. На практиці це призводить до самостійного встановлення платформою способів верифікації віку чи її непроведення або до запиту надмірної кількості інформації.

Дитина може створити цифровий об'єкт (файл, код, NFT*). Більшість NFT-маркетплейсів (OpenSea, Binance NFT тощо) мають вікові обмеження (зазвичай 18+), а технічні дії (реєстрація гаманця та виставлення токену на продаж) здійснюється за згодою законних представників дитини. Водночас відповідно до цивільного законодавства неповнолітні (від 14 до 18 років) мають право самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією або доходом від авторських прав. Багато дитячих NFT-проектів спрямовані на збір коштів на допомогу іншим. Таким чином, існує потреба в удосконаленні регулювання дієздатності неповнолітніх щодо володіння та користування цифровими активами.

Наразі основні права дитини у цифровому просторі визначені в таких законодавчих актах (Рис. 6):

Закон України «Про медіа»

- У матеріалах медіа (крім фільмів) обмежується поширення інформації, що може завдати шкоди фізичному, психічному або моральному розвитку дітей (стаття 42)

Закон України «Про охорону дитинства»

- Кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність та захист гідності (стаття 10)

Закон України «Про освіту»

- Кожен має право на доступ до публічних освітніх, наукових та інформаційних ресурсів, у тому числі в мережі Інтернет, електронних підручників та інших мультимедійних навчальних ресурсів у порядку, визначеному законодавством (стаття 3)

Кримінальний кодекс України

- Передбачено відповідальність за домагання дитини для сексуальних цілей, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем (стаття 156¹)

Кодекс України про адміністративні правопорушення

- Передбачено відповідальність за невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей (стаття 184)
- Передбачено відповідальність за булінг (цькування) учасника освітнього процесу (стаття 173⁴)

Рис. 6.

* Незамінний токен (NFT) – це унікальний цифровий ідентифікатор на основі блокчейну, який засвідчує право власності та автентичність певного активу, такого як твори мистецтва, колекційні предмети чи музика.

Норми законодавства щодо прав дитини у цифровому просторі виявилися недостатньо ефективними. Почастішали випадки вербування для здійснення протиправних діянь неповнолітніх за допомогою популярних соціальних мереж. Тільки у 2025 році було зафіксовано 62 факти диверсій за участі дітей. За даними СБУ, підлітки становлять близько 22 % від усіх затриманих за підпали автомобілів військових та інші диверсії¹¹.

Із метою запобігання ризикам вербування, кібербулінгу та злочинної пропаганди в соціальних мережах доцільно передбачити комплексний підхід, зокрема ухвалити спеціальний закон або суттєво оновити норми чинного законодавства¹².

Не менш важливим є впровадження системних превентивних заходів, спрямованих на підвищення цифрової безпеки дітей та суспільства загалом, особливо в умовах правового режиму воєнного стану. З метою протидії вербуванню неповнолітніх російськими спецслужбами актуальним є формування у дітей навичок безпечної поведінки в Інтернеті, розвиток критичного мислення та підвищення психологічної стійкості до онлайн-маніпуляцій.¹³

Щодо пропаганди в соціальних мережах, то ефективними засобами протидії є цифрова грамотність неповнолітніх, підтримка незалежних медіа, формування культури інформаційної об'єктивності, а також застосування технологічних інновацій, зокрема систем штучного інтелекту та алгоритмів машинного навчання для автоматичного виявлення і блокування пропагандистських матеріалів. Потребують врегулювання заходи посилення відповідальності постачальників послуг цифрових платформ щодо дотримання стандартів достовірності¹⁴.

Варто зазначити, що в міжнародних актах рекомендовано на національному рівні затверджувати інтегровані стратегії, які визнаються ключовим чинником ефективного розвитку й захисту прав дитини у цифровому просторі. Так, на підставі стратегічних документів, затверджених Кабінетом Міністрів України, Міністерство освіти і науки України, кіберполіція Національної поліції України надають комплексні рекомендації, спрямовані на запобігання ризикам, пов'язаним із використанням дітьми та підлітками соціальних мереж. Ці рекомендації акцентують увагу на превентивних заходах, підвищенні цифрової грамотності дітей, батьків і педагогів, а також на формуванні відповідального ставлення до

¹¹ У 2025 році поліція зафіксувала 62 факти диверсій за участю дітей. URL: <https://ms.detector.media/withoutsection/post/38165/2025-07-05-u-2025-rotsi-politsiya-zafiksuvava-62-fakty-dyversiyi-za-uchastyu-ditey/>

¹² Малець М.Р., Даниляк В.І. Кібербулінг і правові механізми захисту жертв. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/12/60-1.pdf>

¹³ Лубенець І.Г. Вербування дітей як загроза безпеці у цифровому середовищі в умовах війни. URL: https://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/26653/1/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2.%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84.27.06.25.docx%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BC..pdf#page=84

¹⁴ Соломенко Л. І., Грабарчук О. М. Пропаганда як чинник трансформації українського інформаційного простору в умовах війни: динаміка змін та механізми протидії. URL: https://philol.vernadskyyjournals.in.ua/journals/2025/5_2025/part_2/66.pdf

онлайн-середовища; є важливим елементом практичної реалізації норм законодавства, не передбачають тотальних заборон та орієнтовані на створення безпечного й контрольованого цифрового простору для неповнолітніх.

Рекомендації Міністерства освіти і науки України¹⁵ адресовані батькам і педагогічним працівникам та передбачають системний підхід до виховання дитини в умовах цифрової реальності (Рис. 7):

- Встановлювати часові межі користування гаджетами й контролювати додатки, ігри, вебсайти та соціальні мережі, якими користується дитина, зокрема їх відповідність віку дитини
- Розмовляти з дитиною про безпеку в інтернеті та допомагати розвивати критичне мислення, вчити робити аргументований вибір та нести відповідальність за його результати
- Будувати відкриті та довірливі стосунки з дитиною
- Формувати корисні звички використання гаджетів та Інтернету, підвищувати самооцінку дитини, дозволяти дитині самостійно робити вибір і бути відповідальною за це
- Заохочувати користуватися гаджетами в зонах видимості дорослих

Рис. 7.

Рекомендації кіберполіції¹⁶, що мають більш технічний і практичний характер, спрямовані на формування навичок безпечної поведінки дітей в інтернеті, що включає створення надійних паролів, захист персональних даних, розпізнавання фейків, маніпуляцій, фішингу та здійснення перевірки інформації (кібергігієна) (Рис. 8):

¹⁵ Безпека дітей у цифровому просторі – МОН надає рекомендації для педагогічних працівників та батьків. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/bezpeka-ditej-u-cifrovomu-prostori-mon-nadaye-rekomendaciyi-dlya-pedagogichnih-pracivnikiv-ta-batkiv>

¹⁶ Безпека дітей в інтернеті: поради кіберполіції. URL: <https://cyberpolice.gov.ua/article/bezpeka-ditej-v-interneti-porady-kiberpolicziyi-3851/>

- Установити необхідні налаштування для захисту гаджета. Переконатися, що дитина може самостійно під'єднатися та відкривати необхідні вебресурси, не маючи при цьому доступу до потенційно небезпечних вебресурсів.

- Розповісти дитині про безпеку зараження гаджета комп'ютерним вірусом при встановленні невідомих програм та відкритті підозрілих посилань, вкладень до листів та файлів, навіть якщо вони надіслані з акаунтів знайомих людей.

- Навчити дітей використовувати надійні, складні паролі, різні для кожного ресурсу, і не повідомляти їх нікому.

- Налаштувати двофакторну автентифікацію, де це можливо.

Рис. 8.

Національна стратегія захисту прав дитини у сфері юстиції до 2028 року¹⁷ визначає стратегічну ціль № 5 – «Забезпечення прав і свобод дитини в Інтернеті, запобігання експлуатації і зловживанням щодо дітей у цифровому середовищі». Документ передбачає комплексний підхід, який охоплює: підвищення рівня цифрової грамотності дітей, батьків і педагогів; своєчасне виявлення та реагування на шкідливий контент і кіберзлочини проти неповнолітніх; посилення відповідальності цифрових платформ; створення ефективних механізмів блокування небезпечного контенту; а також міжвідомчу координацію зусиль усіх органів влади. Стратегія враховує особливості воєнного стану в Україні та додаткові ризики, пов'язані з ворожою пропагандою та вербуванням у соціальних мережах.

Узагальнюючи, зазначимо, що процес удосконалення законодавства України щодо захисту прав дитини в цифровому просторі має також включати імплементацію норм законодавства Європейського Союзу, зокрема Загального Регламенту про захист даних (GDPR), а також принципів стратегій та політик Better Internet for Kids.

Тенденції розвитку законодавства Європейського Союзу та його держав-членів щодо захисту прав неповнолітніх у цифровому просторі.

Захист прав дітей у цифровому просторі стає все більш актуальним у контексті зростаючої цифрової активності. Цифрові платформи стали невід'ємною частиною життя дітей.

¹⁷ Про схвалення Національної стратегії захисту прав дитини у сфері юстиції на період до 2028 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2028 роках URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/708-2025-%D1%80#Text>

Зростаюча інтеграція чат-ботів і компаньйонів штучного інтелекту в онлайн-платформи, а також фейки, керовані штучним інтелектом, можуть посилювати існуючі ризики та створювати нові під час взаємодії неповнолітніх з онлайн-платформами. Розроблені Єврокомісією за результатами моніторингу та досліджень Керівні принципи щодо заходів для забезпечення високого рівня конфіденційності, безпеки та захисту неповнолітніх в Інтернеті відповідно до статті 28(4) Регламенту (ЄС) 2022/2065 (далі – Керівні принципи) мають на меті підтримати постачальників онлайн-платформ у подоланні цих ризиків.

Основні рекомендації включають:

- встановлення приватних акаунтів неповнолітніх за замовчуванням, щоб їхня особиста інформація, персональні дані та контент у соціальних мережах були приховані від тих, із ким вони не пов'язані, для зменшення ризику небажаного контакту з боку незнайомих;
- модифікація рекомендаційних систем платформ для зниження ризику зіткнення зі шкідливим контентом;
- надання дітям можливості блокувати та вимикати звук будь-якого користувача, унеможливлення додавання до груп без їхньої згоди, зокрема для запобігання кібербулінгу;
- заборона акаунтів завантажувати або робити скріншоти контенту, розміщеного неповнолітніми, щоб запобігти небажаному розповсюдженню сексуалізованого чи інтимного контенту;
- вимкнення за замовчуванням функцій, які сприяють надмірному використанню, таких як «смуги комунікації», ефемерний контент, «повідомлення про прочитання», автовідтворення або push-сповіщення, а також видалення переконливих дизайнерських функцій, орієнтованих переважно на залучення, і введення заходів безпеки навколо інтегрованих чат-ботів ШІ в онлайн-платформи тощо¹⁸.

Керівні принципи описують заходи, які повинні вжити постачальники онлайн-платформ, доступних для неповнолітніх, щоб забезпечити виконання вимог, передбачених статтею 28 Регламенту (ЄС) 2022/2065, зокрема щодо: заборони провайдерам онлайн-платформ показувати рекламу на їх інтерфейсі на основі профілювання, як визначено у пункті (4) статті 4 Регламенту (ЄС) 2016/679, використовуючи персональні дані отримувача послуги, якщо вони з розумною впевненістю знають, що отримувач послуги є неповнолітнім; дотримання зобов'язань постачальників онлайн-платформ, доступних для неповнолітніх, обробляти додаткові персональні дані для оцінки, чи є отримувач послуги неповнолітнім¹⁹.

¹⁸ Commission publishes guidelines on the protection of minors. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/commission-publishes-guidelines-protection-minors>

¹⁹ Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act) (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj/eng>

Європейська Комісія розробляє гармонізований, загальноєвропейський підхід до перевірки віку, супроводжуваний комплексним планом, який має полегшити практичне впровадження в усіх державах-членах необхідних заходів і може бути адаптований до національного контексту. Основною метою цієї ініціативи є забезпечення послідовного, безпечного, такого, що гарантує збереження конфіденційності, та зручного для користувача механізму перевірки віку, який можна легко інтегрувати в широкий спектр цифрових сервісів по всьому Європейському Союзу. Модульна архітектура та дотримання відкритих стандартів не лише забезпечуватимуть сумісність між національними системами, а й дозволять онлайн-провайдерам адаптувати рішення до власного технічного й регуляторного середовища²⁰.

Висновки

Цифрове середовище швидко розвивається і багато в чому змінює суспільне життя. Застосування дітьми інформаційно-комунікаційних технологій призводить не тільки до розширення можливостей, а й до збільшення небезпек, обумовлюючи необхідність удосконалення законодавства та визначення меж втручання держави у розвиток корисного й безпечного онлайн-середовища.

Відповідно до законів України «Про охорону дитинства» та «Про освіту» дитина має право вільно шукати, одержувати та передавати інформацію в цифровому середовищі, а освітні заклади мають забезпечувати доступ до технологій і навчання цифровим навичкам. Водночас право на доступ до інформації охоплює не лише формальне підключення до мережі, а й повноцінний, якісний, стабільний, різноманітний і відповідний до віку доступ.

Європейською Комісією запропоновано встановити в ЄС мінімальний вік 16 років (базовий вік «цифрової згоди») для доступу до соцмереж, відеоплатформ та AI-«компаньйонів» (AIC) без згоди батьків. До досягнення цього віку дитині потрібен дозвіл батьків для створення акаунта. Держави-члени ЄС мають право самостійно знижувати цей поріг, але не нижче ніж до 13 років. Таким чином, мінімальний вік доступу до будь-яких соцмереж становить 13 років²¹.

Держава має не обмежуватися негативним обов'язком «не перешкоджати» доступу дітей до цифрових платформ, а й здійснювати позитивні дії: підтримувати вироблення та поширення змістовного, корисного для розвитку дитини контенту; усувати структурні бар'єри (територіальні, соціально-економічні, пов'язані зі станом здоров'я); гарантувати безперервність доступу до *Інтернету* під час криз чи надзвичайних ситуацій. Будь-які обмеження доступу повинні ґрунтуватися на критеріях законності, легітимності мети та суворої пропорційності, щоб запобігти

²⁰ Operational, Security, Product, and Architecture Specifications. URL: <https://ageverification.dev/av-doc-technical-specification/docs/architecture-and-technical-specifications/>

²¹ Protecting children online Selected EU, national and regional laws and initiatives. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/769570/EPRS_BRI\(2025\)769570_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/769570/EPRS_BRI(2025)769570_EN.pdf)

надмірному або вибірково блокуванню джерел, необхідних для освіти, розвитку чи участі в усіх сферах суспільного життя²².

Україна наразі формує основу для функціонування цілісного національного ринку цифрових послуг²³, що передбачає гармонізацію національного законодавства з acquis ЄС у цій сфері. У зв'язку з цим, оновлення потребують норми Закону України «Про цифровий контент та цифрові послуги» щодо дієвих законодавчих механізмів захисту та протидії поширенню незаконного контенту, встановлення чітких і прозорих процедур оперативного реагування для блокування або видалення незаконного чи шкідливого контенту, посилення вимог до інтернет-провайдерів та онлайн-платформ щодо моніторингу та видалення незаконного контенту, особливо щодо обмеження доступу до нього неповнолітніх осіб²⁴.

Окрім того, відповідно до Керівних принципів цифрові платформи та постачальники послуг цифрових платформ мають враховувати (Рис. 9):

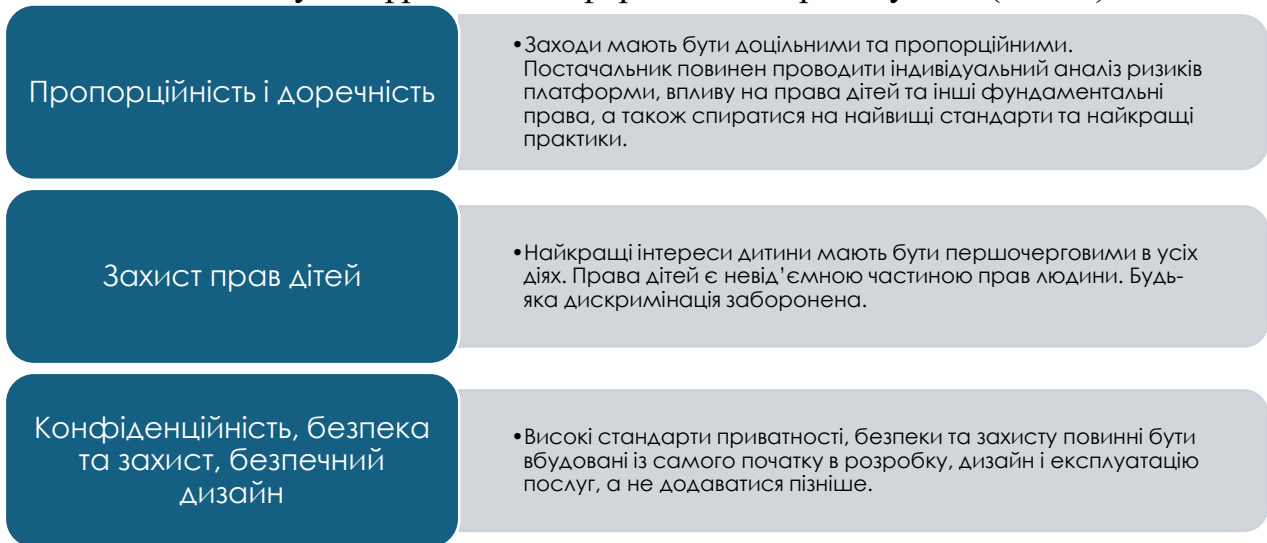

Рис. 9.

Удосконаленню підлягає законодавство у питаннях заходів протидії кібербулінгу, онлайн-грумінгу та впливу алгоритмів соціальних мереж на психічне здоров'я, а також обмеження доступу до певних видів контенту для малолітніх.

Окрім того, необхідно передбачити на законодавчому рівні вимоги до цифрової безбар'єрності, рівного доступу до освітніх і державних онлайн-ресурсів, зокрема для дітей з порушенням зору чи слуху, та врегулювати запровадження програм розвитку медіаграмотності в межах освітнього процесу. Навчання

²² Музика Л.А. Цифрові права дітей: сучасні виклики та євроінтеграція. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2025. Випуск 91, Ч. 1. С. 394–400.

²³ Аналітична записка з питань порівняльного законодавства щодо регулювання цифрових послуг в Європейському Союзі та Україні. *Сайт Дослідницької служби Верховної Ради України*. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/industry_policy/analytical_notes-indst/74771.html

²⁴ Інформаційна довідка щодо тенденцій законодавчого забезпечення сектору цифрових послуг в Україні. *Дослідницька служба Верховної Ради України*. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/hum_social_policy/inform_references-hsp/77235.html

критичному мисленню та умінню розпізнавати потенційно шкідливий контент є критичним для захисту дітей. Розвиток програм інформаційної грамотності у школах та спеціалізованих навчальних центрах є важливою складовою стратегії захисту прав дітей у цифровому просторі будь-якої держави.

До основних напрямів удосконалення законодавства, рекомендованих ЄК, також слід віднести: посилення контролю за використанням інформації про дітей комерційними платформами; встановлення чітких вимог до ІТ-компаній щодо перевірки віку та фільтрації шкідливого контенту; врегулювання застосування «переконувальних» технологій (таргетована реклама, інфлюенсер-маркетинг, темні патерни, нескінченний скрол, автоплей, зникаючі історії, шкідлива гейміфікація) у проекті закону про цифрову доступність /справедливість (Digital Fairness Act) (Рис. 10).

Рис. 10.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*